

ונראה כי היו דעותיו מפורסמות ברבים, שהרי כך מוסרים לנו חז"ל:

אמר לה יואב: "לא כן הדבר, כי איש מהר אפרים' אדם בעל מוס, עובד עבודה זרה..."
(תנחומא, פרשת וירא)

כיצד יתכן כי היה מפורסם כאשר אחרי שהעביר שאול את כל הע"ז שבארץ ישראל, הרי שלא היו צריכים להוותר העובדים המפורסמים - אלא נראה כי הפשט הוא כמו שאמרנו לעיל בעניין דוד ומ"ט לא תקנו את ההלל, שעניינו היה כעניין מיכה ופסלו, והבן.

אך הלכה למעשה כבר גילו לנו חז"ל את כוונתו האמיתית של שבע בן בכרי בעצם המעשה מרידה שלו בקריאתו לפילוג בין העם למלכות בית דוד - בקריאה "איש לאהליו ישראל":
"אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי - איש לאהליו, ישראל" - כינה הכתוב. (מכילתא פרשת בשלח פרשה ו')

מהו ה"כינוי"?

"איש לאהליו" - כמו "לאלהיו". (ילקוט שמעוני ח"ב רמז ק"ו)

לשם סיום העניין, שנים לאחר מכתיבתי כל המאמר הנ"ל, שוב ראיתי שנעלם ממני ירושלמי, אשר המתבונן בו ימצא זהב, ויאמר ברקאי!

משנה: נביא השקר המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו מיתתו בידי אדם אבל הכובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתו בידי שמים שנאמר אנכי אדרש מעמו...

...ונביא שעבר על דברי עצמו: כחבירו של מיכה! (וכן הוא ברד"ק מלכים א' יג יא בשם גירסא ביב"ע "ושמיה מיכה", אמנם בבבלי אוקים לה על המוותר על דברי הנביא). הלא היא דכתיב "ונביא אחד זקן יושב

מעניין כלל אם אכן היה כך א"ל, באותה מידה שאין זה מעניינינו לברר מה היה מאכלו בפת שחרית של יום שלישי.

* יתכן לומר לפ"ז כי היות מיכה "בעל מוס" הוא מומו המבואר כי היה כתוצאה מכך ש"נתמכמך בבניין", אשר בסברא ניתן לו' כי אחרי "מעיקה" בבניין בבחינת "לבנה" לא יתכן לומר כי נותר שלם באבריו. ועוד נראה לומר כי בזה יתיישב מ"ט לא עבד הוא עצמו, אלא דוקא בנו הוא שהיה לכומרא עד אשר הגיע ה"לוי" יהונתן בן גרשם והחליפו, דכיון דהוא עצמו בעל מוס, הרי ע"כ דפסול הוא לעבודה. כדאמריה קמיה מורי ורבי הגרש"ד פינקוס זצ"ל נשא חז בעיניו וקלסיה.

בבית אל, ויבא בנו ויספר לו את כל המעשה אשר עשה איש האלהים וגו', ויאמר להם אביהם, 'אי זה הדרך הלך וגו'?' ויאמר אל בניו, 'חבשו לי את התמור וגו'' וילך אחרי איש האלהים, וימצאו יושב תחת האלה וגו', ויאמר 'לך אתי הביתה ואכל לחם!' ויאמר, 'לא אוכל לשוב וגו'' עד 'ויאמר לו, 'גם אני נביא כמוך, ומלאך דבר אלי בדבר ה' לאמר וגו'', עד 'ויאכל לחם, וישת מים, כיחש לו'. - מה הוא 'כיחש לו'? שיקר ביה.

"ויהי הם יושבים על השולחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו" "אשר הושב" אין כתיב כאן אלא "אשר השיבו" והרי הדברים קל וחומר, ומה אם מי שהאכיל את חברו לחם שקר, זכה שנתייחד עליו הדיבור, המאכיל את חברו לחם אמת על אחת כמה וכמה! (ירושלמי סנהדרין נז).

הבה נסכם את דברי הירושלמי: הנביא מיהודה בא להוכיח את ירבעם על העגלים אשר עשה. וכאשר ירבעם בן נבט מציע לו לכבדו לאכול אצלו, הוא מסרב. ומדוע?

"כי כן צוה אותו" - המלאך שדבר עמי בדבר ה'. ולמה מנעו מלאכול ולשתות במקום ההוא?

לפי שאסור להכנס לעיר עובדי ע"ג אם לא להתרות בהם ולמנעם, או לדבר להם בשם ה', לפי שיראו העם כי לא נכנס שם אלא לספר נבואתו בלבד, מנעו מלאכול ולשתות שם. ולפי שלא יזכר דרך העיר ההוא ולא ישוב שם מנעו מלשוב בדרך אשר בא בה. (רד"ק על מלכים א פרק יג פסוק ט)

ואז מספר לנו המקרא מעשה שלם על נביא (נביא שקר - אומרים חז"ל) אחד, שכנו בא אצלו וסיפר לו את המעשה הזה, ואותו נביא לפתע חש בדחף עצום להזמינו לארוחה, עד כדי כך שהוא הולך אליו בגפו ומשכנעו (!?) שהוא נביא כמוהו. ואז ממשיך המעשה שהנביא אמת עובר על דברי נבואתו ואוכל אצל אותו נביא שקר - ונענש.

והדברים תמוהים יותר מדאי. מה יכול להניע אדם זקן לשדל בידיעה נביא לעבור על דברי נבואתו, האם באמת "הכל שווה בשביל מצוות הכנסת אורחים"?

אך אם נשים היטב לב לדברי הירושלמי, הבעיה כפתורה. שמו של אותו זקן: "חבירו של מיכה" או מיכה בעצמו כדברי נוסחת התרגום. ואם כך, לא רק שהדבר נפלא, אלא שמתגלים כאן מתחת לפני האדמה אוצרות ממש!

ראשית, עניין היות מיכה נביא שקר הוא נפלא ביותר. הרי עניין נביא שקר אינו היות הנביא מתחזה לנביא, ואלת"ה הרי שאין "נביא" שמו במקרא, אלא נבל או טפש. ויתרה על זאת, איך שכנע מיכה את הנביא אמת, אשר חכמת נביא לו כי הוא עצמו נביא !! הרי הדבר תמוה ביותר לומר כי הנביא היה תמים ופתי או גרוע מכך! אלא על כרחך נמצינו למדים כי חכמת נביאים היה בו, כל תנאי הנבואה, כל המדרגות הנדרשות - רק שהיה **של שקר**. כלומר, הכרת כל האמת עד סופה כיצד, אך דלא לרצונו ית'.

במילה אחת - "חבירו של מיכה" !

ועתה התבוננו נא בינה: הרי כבר אמרנו כי הוא מיכה הוא נבט - אבי ירבעם. אם כן הרי הדברים כפתור ופרח. ירבעם הגלוי במקרא מזמין את הנביא לאכול אצלו. אומר לו הנביא כי אסור לו. והבאנו את לשון רד"ק לטעם האיסור: "עיר של עבודה זרה" ! כלומר בהתנהגות זו בעצם שלל הנביא את אמיתת עבודת ירבעם, שכוונתה היתה אף היא לה' אלקי ישראל ממש כמיכה*, והגדירה כעבודה שהיא זרה לה', ובקיצור, מחוץ לתחום. ירבעם אין לו חלק לעולם הבא.

ועתה בא בנו של נבט, ומספר לנבט את כל אותו המעשה. ונבט נחרד, ולא בכדי. הרי מה היא ההצדקה היחידה של מיכה ופסלו, ומהיכן בכל זאת יש למיכה חלק לעולם הבא?

מפני מה לא מנו את מיכה (בין אלו שאין להם חלק לעולם הבא)? מפני שפתו מצויה לעוברי דרכים. שנאמר "כל העובר ושב אל הלוי".

תניא רבי נתן אומר מגרב לשילה שלשה מילין, והיה עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה. בקשו מלאכי השרת לדוחפו. אמר להן הקדוש ברוך הוא, "הניחו לו! שפתו מצויה לעוברי דרכים."... (סנהדרין קג:)

הבה נעיין קמעא, מדוע שיהא דבר זה הצדקה לקיומו של מקטרג נורא זה?

אלא העניין הוא שאם פתו מצויה לעוברי דרכים, הרי שסוף סוף יש כאן מזרעו של אברהם הקורא בשם ה' א-ל עולם, הרי כבר ראינו כי אמונת מיכה לא היתה גרועה ביחס לאבות שלא עמדו רגליהם על הר סיני ולא שמעו באזניהם את האנכי ה' אלקיך. הוא מצוי וכלול בבחינת ובשמי ה' לא נודעתי להם. עכ"פ שם בן לאברהם אבינו יש לו, ובכך הוא עדיין מחובר לבורא יתברך. יש לו חלק לעולם שכולו טוב. אלא מאי, פחיתות כבוד יש לבורא ית' שכבר נתגלה בסיני בעוצמה הרבה יותר גדולה וגלויה ומעתה מחייב הדבר יחס גבוה ומחייב בהרבה. ובאמת אמנם למלאכי השרת אסור לדוחפו, אך לא כן הדין בישראל:

* בעניין החילוק בין מיכה לירבעם לא נצא ידי חובתנו אם לא נאמר בזה מלין. דהנה כבר הבאנו את מאמר חז"ל דמיכה בעט באנכי וירבעם בעט בלא יהיה לך. כלומר דכ"א לא בעט בשכנגדו, וכמו שמיכה לא בעט בלא יהיה ירבעם לא בעט באנכי. אמור מעתה, אם מיכה לקה בחיסרון הכרה אמיתית במעלת הבורא וע"כ לא הכיר את מחויבותו לבוראו, אך עכ"פ הבין שעליו לעבדו כיאות להכרתו, הרי שאצל ירבעם העניין הפוך בתכלית. אדרבא, א"א לומר עליו בשום אופן שזה ש"כל חכמי ישראל לפניו כעשבי השדה" לקוי בהכרתו את בוראו. בוודאי שב"אנכי" אין הוא בועט. אלא הוא יודע בדיוק מהי מידת המעורבות של ההשגחה העליונה בתוך הבריאה. אלא שהוא בא לשנות את העבודה מידיעה כי משנה הוא, ולא מידיעה כי זה לא משנה. הוא שינה את העבודה מן הכתוב בתורה במזיד בכדי לינוק מהשפע של הבורא מבלי להזדקק למידת מלכותו ית' השוכנת בירושלים תחת עול מלכות בית דוד. הוא קבע מצוות ורגלים חדשים דלא ככתוב בתורה כדי שיהיה מקום לתורה חדשה ר"ל. וזה הוא בעיטה בלא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ואין כאן המקום להאריך. אם יחיני ה' ואזכה להשלים חיבור זה אשתדל בלי נדר לכתוב עניינו שלם על ד"ז.

...ועל דבר זה נענשו אנשי פלגש בגבעה. אמר להן הקדוש ברוך הוא, "בכבודי – לא מחיתם! על כבודו של בשר ודם – מחיתם?!" (שם)

עכ"פ, עתה הולך הדבר לקרות, הנביא לא יכנס בשום מקום אשר דעותיו אינם מכוונות לחלוטין עם האמת האלקית! כלומר שאם לא יגיע פתו של נבט לנביא עידו - הרי שהופקעה סופית שיטתו של מיכה באותה מידה שהפקיע את שיטת ירבעם בנו!

ממילא הולך הוא עצמו וקורא לו, ואין לו הדרך לראות אם יכשר דרכו שלו בעיני ה' א"ל, שאם לא יאכל הרי שאף דרכו שלו מופרכת!

והחילול ה' הזה, שהנביא אוכל אצלו, הוא אשר גוזר את דינו של עידו.

¹²³⁴⁵⁶⁷נח"ח

ה

נסיים בלשונו של הרמ"ע מפאנו (מאמר חקור דין ח"ג פרק י"ד), ז"ל:

ואנחנו עוונותיהם (של דור הפלגה) סבלנו... וידוע ממיעוט פורענות של דור הפלגה בערך לגודל עוונם... שהיו "שפה אחת", חיבור עצבים, על כן לא שלח ידו בגופותם; ועוד, כי קרוב עוונם שהיה בשנת מ"ח לאברהם אבינו עליו השלום (ונצלו בזכותו)... ולפיכך כבד עלינו ענשם (לשם תיקון העולם ע"מ להביאו לשלמות), והוצרכנו לסבול בשבילם עבודת פרך... ולהתמעך קצתו בדימוסי בניין.

¹²³⁴⁵⁶⁷נח"ח

ומיכה, שניצול במצרים מדין הפלגה – לשכים בעינינו, ולצנינים בצידנו. "פלגה" עשה במלכות שמים ובמלכות בית דוד, וגרם לבנינו הניפוי...!

"לך ה' הצדקה, בפועל אשר פעלת בארבעה עשר מושעים;

ולנו בשש הפנים, בצלם מיכה כי בו אנו פושעים..."

¹²³⁴⁵⁶⁷נח"ח

(מתוך הקינות לתשעה באב)

נספח

בסגנון אחר: יעויין מה שכתב המלבי"ם ב"ארצות החיים" על אורח חיים סי' ה' ב"ארץ יהודה" סק"ב, זה תורף לשונו:

¹²⁴⁴⁵⁶⁷ כתב הרבי שמואל בן חפני, יש הפרש בין השם בהוי"ה ובין השם באדנ"י. כשתהיה כוונת אמרו שהוא אדון כל הנבראים [כלו' – בהשגחה כללית על כחות הבריאה], ואינו מדבר נגד עצמו – יכתוב הוי"ה; וכשתהיה כוונת אמרו נגד עצמו, שיאמר אדני, גברי וריבוני – יכתוב אדנ"י... היו... יחידי סגולה אשר ידעו שיש ממציא כל הנמצאות ומשגיח כללי, אבל לא השיגו דבר מן ההשגחה הפרטית... שלפעמים הקב"ה הורס את ההנהגה הכלולה הסדורה בשביל איש אחד אשר מצא חן בעיניו... ובוזה יובן מה שכתב רש"י (בראשית ד', כ"ו) "אז הוחל לקרא בשם ה'" – שהחלו לקרות שמות הבעלים בשם הקב"ה ואין מקרא יוצא מידי פשוטו¹²⁴⁴⁵⁶⁷; שיען שכפרו בהשגחה הפרטית, החלו לקרות הבורא בשם הוי"ה¹²⁴⁴⁵⁶⁷ – לא בשם אדנ"י המורה על ההשגחה הפרטית. ומצד כפרם בהשגחה הפרטית, החלו לקרות בשמות על כרחם – באמרם שהשם חלק להם מכבודו.

ביאור הדברים לענ"ד כך הוא: אמונה שלמה ואמיתית בקב"ה תלויה דוקא באיחוד שתי שמות - הוי"ה ואדנות, ובאמת מי שמכוין, (או לכה"פ מודע ומודה) כמ"ש המחבר בשו"ע סי' ה' בכוונת השם הוי"ה, בשניהם כיחידה אחת - אכן שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוא שם קודש עבורו, שכן במילה אחת מקופלות גם אמונת המשגיח הכללי - הוא הוא ה"מי כמכה באלים ה'" כמבואר לעיל, השליטה המוחלטת בכחות השמיים; וכמו כן גם אמונת ההשגחה הפרטית המורה על אינסופיות של יכולת מעל ומעבר לכל מושגי עולמינו השפל - "מי כמכה נאדר בקדש", הרי הוא עניין האדנות שלו ית'.

אך ברגע שהוצא עניין האדנות לחלוטין מהשם, לומר כי אין הגברא מאמין אלא במשמעות הישירה של שם ההוי"ה - כלו' מי כמכה באלים ה' ללא ה"נאדר בקדש" - אין זה יותר טוב מאמונת דור אנוש, אשר לא היווה הדבר לגביהם סתירה כלל להצמיד את השם המפורש - לבעלים, מתוך מטרה לומר כי "ה' חלק להם מכבודו"; פירוש, הם אמרו כי במסגרת ההשגחה הכללית הוא ית' אכן "מלך המלכים". הבעלים סרים למשמעתו. אך אין כביכול מלכותו נוגעת במלכותינו כלל, אין הוא מלך מלכי המלכים, ח"ו אין לבם ביד ה'. **וכך עולה לנו אפשרות מציאות של שם יי"ד ה"א וא"ו ה"א - חול...**

עניין רביעי:

פלגש בגבעה

לחור החסות

(פרק יט) (א) ויהי בימים ההם ומלך אין בישראל ויהי איש לוי גר בירקתי הר אפרים ויקח לו אשה פילגש מבית לחם יהודה: (ב) ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל בית אביה אל בית לחם יהודה ותהי שם ימים ארבעה חדשים: (ג) ויקם אישה וילך אחריה לדבר על לבה להשיבו להשיבה ונערו עמו וצמד חמורים ותביאהו בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו: ... (ט) ויקם האיש ללכת הוא ופילגשו ונערו ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה היום לערב לינו נא הנה חנות היום לין פה וייטב לבבך והשפמם מחר לדרככם והלכת לאהלך: (י) ולא אבה האיש ללון ויקם וילך ויבא עד נכח יבוס היא ירושלם ועמו צמד חמורים חבושים ופילגשו עמו: (יא) הם עם יבוס והיום רד מאד ויאמר הנער אל אדניו לכה נא ונסוה א אל עיר היבוס הזאת ונלין בה: (יב) ויאמר אליו אדניו לא נסור אל עיר נכרי אשר לא מבני ישראל הנה ועברנו עד גבעה: (יג) ויאמר לנערו לך ונקרבה באחד המקומות ולנו בגבעה או ברמה: (יד) ויעברו וילכו ותבא להם השמש אצל הגבעה אשר לבנימן: (טו) ויסרו שם לבוא ללון בגבעה ויבא וישב ברחוב העיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון: (טז) והנה איש זקן בא מן מעשהו מן השדה בערב והאיש מהר אפרים והוא גר בגבעה ואנשי המקום בני ימיני: ... (כ) ויאמר האיש הזקן שלום לך רק כל מחסורך עלי רק ברחוב אל תלן:

(כא) ויביאהו לביתו ויבול ויכל לחמורים ויךצו בגליהם ויאכלו וישתו: (כב) המה מיטיבים את לבם והנה אנשי העיר אנשי בני בליעל נסבו את הבית מתדפקים על הדלת ויאמרו אל האיש בעל הבית הזקן לאמר הוצא את האיש אשר בא אל ביתך ונדענו: (כג) ויצא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אליהם אל אחי אל תרעו נא אחרי אשר בא האיש הזה אל ביתי אל תעשו את הנבלה הזאת: (כד) הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם ונענו אותם ונעשו להם הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת: (כה) ולא אבו האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפילגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה עד הבקר וישלחוה בעלות כעלות השחר: (כו) ותבא האשה לפנות הבקר ותפל פתח בית האיש אשר אדוניה שם עד האור: (כז) ויקם אדניה בבקר ויפתח דלתות הבית ויצא ללכת לדרכו והנה האשה פילגשו נפלת פתח הבית וידיה על הסף: (כח) ויאמר אליה קומי ונלכה ואין ענה ויקחה על החמור ויקם האיש וילך למקמו: (כט) ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחזק בפילגשו וינתחה לעצמיה לשנים עשר נתחים וישלחה בכל גבול ישראל: (ל) והיה כל הראה ואמר לא נהיתה ולא נראתה כזאת למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הנה שימו לכם עליה עזו ודברו:

(פרק כ) (א) וַיֵּצְאוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקְהַל הָעֵדָה כָּאִישׁ אֶחָד לְמִדָּן וְעַד בָּאָר שָׁבַע וְאַרְצָן הַגִּלְעָד אֶל ה' הַמִּצְפָּה: (ב) וַיִּתְּצוּ פְּנוֹת כָּל הָעָם כָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל בָּקָה לַעֲם הָאֱלֹקִים אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ רִגְלֵי שְׁלֹף חֶרֶב:

(ג) וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי בְנִימִן כִּי עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּה וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבְרוּ אִיכָּה נִהְיָתָה הָרָעָה הַזֹּאת: (ד) וַיָּקָם כָּל הָעָם כָּאִישׁ אֶחָד לֵאמֹר לֹא גִלָּךְ אִישׁ לֹא־הָלֹו וְלֹא נָסֹו אִישׁ לְבֵיתוֹ: (ט) וַעֲתָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה לַגִּבְעָה עָלֶיךָ בְּגֹוֶרֶל: (י) וְלִקְחָנוּ עֲשָׂרָה אַנְשִׁים לַמָּאָה לְכָל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל וּמָאָה לֶאֱלֹף וְאֶלֶף לַרִבְבָּה לַקַּחַת צֹדֶה לָעָם לַעֲשׂוֹת לְבוֹאֵם לַגִּבְעָה בְּנִימִן כְּכֹל הַנִּבְלָה אֲשֶׁר עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל: (יא) וַיֹּאסֹף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כָּאִישׁ אֶחָד חֲבָרִים:

(יב) וַיִּשְׁלְחוּ שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל אַנְשִׁים בְּכָל שְׂבָטֵי בְנִימִן לֵאמֹר מָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִהְיָתָה בָּכֶם: (יג) וַעֲתָה תָנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים בְּנֵי כְלִיעַל אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וּנְמִיתֶם וּנְבַעֲרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל וְלֹא אָבוּ בְּנֵי בְנִימִן לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל אַחֵיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) וַיֹּאסֹפוּ בְּנֵי בְנִימִן מִן הָעָרִים הַגִּבְעָתָה לְצֹאת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (טו) וַיִּתְּפְקְדוּ בְּנֵי בְנִימִן בַּיּוֹם הַהוּא מִהָעָרִים עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חֶרֶב לְבַד מִיִּשְׂבֵי הַגִּבְעָה הַתְּפֻקְדוֹ שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בַּחוּר: (טז) מְכֹל הָעָם הַזֶּה שָׁבַע מֵאוֹת אִישׁ בַּחוּר אֲטֵר יָד יְמִינוֹ כָּל זֶה קָלַע בְּאֶבֶן אֶל הַשָּׁעָרָה וְלֹא יִחַטָּא:

(יז) וַאִישׁ יִשְׂרָאֵל הַתְּפֻקְדוֹ לְבַד מִבְּנִימִן אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף חֶרֶב כָּל זֶה אִישׁ מִלְחָמָה: (יח) וַיָּקָמוּ וַיַּעֲלוּ בֵית אֵל וַיִּשְׁאַלּוּ בָּאֱלֹקִים וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יַעֲלֶה לָנוּ בַּתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בְנִימִן וַיֹּאמֶר ה' יְהוֹדָה בַּתְּחִלָּה: (יט) וַיָּקוּמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל הַגִּבְעָה:

(כ) וַיֵּצֵא אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם בְּנִימִן וַיַּעֲרְכוּ אֹתָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֶל הַגִּבְעָה: (כא) וַיֵּצְאוּ בְּנֵי בְנִימִן מִן הַגִּבְעָה וַיִּשְׁחִיתוּ בְּיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אַרְצָה: (כב) וַיִּתְּחַזַּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּסָּפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר עָרְכוּ שָׁם בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן: (כג) וַיַּעֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכוּ לִפְנֵי ה' עַד הָעֶרֶב וַיִּשְׁאַלּוּ בַּה' לֵאמֹר הַאֲוִסִּיף לַגֹּשֶׁת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בְנִימִן אָחִי וַיֹּאמֶר ה' עָלוּ אֵלָיו:

(כד) וַיִּקְרְבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי בְנִימִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי: (כה) וַיֵּצֵא בְנִימִן לַקְרָאתָם מִן הַגִּבְעָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיִּשְׁחִיתוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד שְׁמֹנֶת עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אַרְצָה כָּל אֱלֹהֵי שְׁלֹפֵי חֶרֶב: (כו) וַיַּעֲלוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵית אֵל וַיִּבְכוּ וַיִּשְׁבּוּ שָׁם לִפְנֵי ה' וַיַּצְוּמוּ בַּיּוֹם הַהוּא עַד הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֲלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי ה': (כז) וַיִּשְׁאַלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּה' וְשָׁם אַרְוֹן בְּרִית הָאֱלֹקִים בַּיָּמִים הָהֵם: (כח) וַיִּפְּנִיחֶם בֵּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן עַמֵּד לִפְנֵי בַיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאֲוִסִּיף עוֹד לַצֹּאת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בְנִימִן אָחִי אִם אֶחָדֵל וַיֹּאמֶר ה' עָלוּ כִּי מָחָר אֶתְּנֶנּוּ בְיָדְךָ: ...:

(לה) וַיִּגַּף ה' אֶת בְּנִימִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁחִיתוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבְנִימִן בַּיּוֹם הַהוּא עֲשָׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּמָאָה אִישׁ כָּל אֱלֹהֵי שְׁלֹף חֶרֶב: ... (מג) כִּתְּרוּ אֶת בְּנִימִן הַרְדִּיפָהּ מִנוּחָה הַדְּרִיכָהּ עַד נִכַּח הַגִּבְעָה מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ: (מד) וַיִּפְּלוּ מִבְּנִימִן שְׁמֹנֶה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת כָּל אֱלֹהֵי אַנְשֵׁי חֵיל: (מה) וַיִּפְּנוּ וַיָּנֶסוּ הַמַּדְבָּרָה אֶל סֹלַע הָרְמוֹן וַיַּעֲלֵלָהּ בַּמִּסְלֹוֹת חֲמִשָּׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּדְבִּיקוּ אַחֲרָיו

עד גִּדְעָם וַיָּכּוּ מִמֶּנּוּ אֲלָפִים אִישׁ: (מו) וַיְהִי כָּל הַנִּפְלִים מִבְּנֵימֶן עֲשָׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שִׁלָּף חָרֵב בַּיּוֹם הַהוּא אֶת כָּל אֶלֶה אֲנָשֵׁי חֵיל: (מז) וַיִּפְּנוּ וַיִּנָּסוּ הַמַּדְבָּרָה אֶל סֹלֶע הָרְמוֹן שֶׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֹלֶע רְמוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: (מח) וַאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ אֶל בְּנֵי בְנֵימֶן וַיָּכּוּם לְפִי חָרֵב מֵעִיר מָתָם עַד בְּהֵמָה עַד כָּל הַנִּמְצָא גַם כָּל הָעֲרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְחוּ בָאֵשׁ:

(פרק כא) (א) וַאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בְּתוֹ לְבְנֵימֶן לְאִשָּׁה: (ב) וַיָּבֹא הָעָם בֵּית אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הָעָרֵב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים וַיֵּשְׁאוּ קוֹלָם וַיָּכּוּ בְּכִי גָדוֹל: (ג) וַיֹּאמְרוּ לָמָּה ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהַפְקִיד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְט אֶחָד: (ד) וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיֵּשְׁכְּמוּ הָעָם וַיָּבִנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וַשְּׁלָמִים:

(ה) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא עָלָה בַּקֶּהֶל מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֵל ה' כִּי הִשְׁבּוּעָה הַגְּדוֹלָה הִיָּתָה לְאֲשֶׁר לֹא עָלָה אֵל ה' הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת יוֹמָת: (ו) וַיִּנָּחְמוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵימֶן אַחֲיו וַיֹּאמְרוּ נִגְדַע הַיּוֹם שִׁבְט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל: (ז) מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לְנוֹתָרִים לְנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ בַּה' לְבִלְתִּי תָת לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים: (ח) וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עָלָה אֵל ה' הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָּא אִישׁ אֶל הַמַּחֲנֶה מִיָּבֵשׁ גִּלְעָד אֶל הַקֶּהֶל: (ט) וַיִּתְּפֹקֶד הָעָם וְהִנֵּה אִין שָׁם אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד: (י) וַיִּשְׁלְחוּ שָׁם הָעֵדָה שְׁנַיִם עֲשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי חֲחִיל וַיִּצְווּ אוֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהַפִּיתֶם אֶת יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי חָרֵב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף: (יא) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל זָכָר וְכָל אִשָּׁה יִדְעַת מִשְׁכָּב זָכָר תַּחֲרִימוּ: (יב) וַיִּמָּצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכָּב זָכָר וַיָּבִיאוּ אוֹתָם אֶל הַמַּחֲנֶה שְׁלֹה אֲשֶׁר בְּאַרְץ כְּנָעַן: (יג) וַיִּשְׁלְחוּ כָּל הָעֵדָה וַיַּדְּבְרוּ אֶל בְּנֵי בְנֵימֶן אֲשֶׁר בְּסֹלֶע רְמוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שְׁלוֹם: (יד) וַיֵּשֶׁב בְּנֵימֶן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חָיו מִנָּשִׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא מָצְאוּ לָהֶם כֵּן: (טו) וְהָעָם נָחַם לְבְנֵימֶן כִּי עָשָׂה ה' פָּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: (טז) וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מַה נַּעֲשֶׂה לְנוֹתָרִים לְנָשִׁים כִּי נִשְׁמָדָה מִבְּנֵימֶן אִשָּׁה: (יז) וַיֹּאמְרוּ יִרְשֶׁת פְּלִיטָה לְבְנֵימֶן וְלֹא יִמָּחָה שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל: (יח) וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לָתֵת לָהֶם נָשִׁים מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי נִשְׁבַּעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲרוּר נִתֵּן אִשָּׁה לְבְנֵימֶן: (יט) וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חָג ה' בְּשָׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה אֲשֶׁר מִצְּפוֹנָה לְבֵית אֵל מִזְרָחָה הַשָּׁמֶשׁ לְמִסְלָה הָעֹלָה מִבֵּית אֵל שְׁכֵמָה וּמִנְגֵּב לְלִבְוֹנָה: (כ) וַיִּצּוּ וַיִּצְווּ אֶת בְּנֵי בְנֵימֶן לֵאמֹר לְכוּ וְאַרְבַּתְּם בַּכְּרָמִים: (כא) וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם יֵצְאוּ בָנוֹת שִׁילּוֹ לְחוּל בְּמַחֲלוֹת וַיִּצְאָתָם מִן הַכְּרָמִים וַחֲטָפְתָם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת שִׁילּוֹ וְהִלַּכְתֶּם אַרְץ בְּנֵימֶן: (כב) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם לְרוֹב לָרִיב אֲלֵינוּ וְאָמְרָנוּ אֲלֵיהֶם חֲנוּנוֹ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ בְּמִלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נָתַתָּם לָהֶם בָּעֵת תְּאֻשְׁמוּ: (כג) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי בְנֵימֶן וַיֵּשְׁאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן הַמַּחֲלוֹת אֲשֶׁר גָּזְלוּ וַיֵּלְכוּ וַיֵּשְׁבוּ אֶל נַחֲלָתָם וַיָּבִנוּ אֶת הָעֲרִים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם: (כד) וַיִּתְּהִלְכוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ: (כה) בְּיָמִים הָהֵם אִין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:

סליק ספר שופטים

א

ספר שופטים

עתה נגש לאחד הסוגיות הסתומות ביותר בכל ספר שופטים, הרי היא חתימתו של אותו ספר נפלא של זמן העבודה הפרטית של כלל ישראל.

וזאת יש לזכור, כל ספרי הנביאים הינם "רוב חכמה" כתוצאה מ"רוב כעס", כלומר, לאחר כל מסר שקיבלנו בצורת ספר, היינו זקוקים לעוד תוספת של מוסר ולימוד, שלח לנו הבורא את אותו המסר, בצורת ספר נוסף. שלב אחר שלב. ממילא נמצינו למידים כי אם נחתם ספר, הרי שחתימתו תכלול את ההכנה לחכמת הספר הבא, כאילו בתקווה כי לא נזדקק לה, אמנם אך לשוא. ספר שמואל היה מוכרח להופיע ולהחכימנו במוסריו, שכן אשמים אנחנו שלא הבנו את עניינו מעצמינו ובכך לתקנו, וממילא לסיים את החשבון. בעליל נראה כי כך מוכרחים ללמוד את העניין.

אמנם כאן ישנה בעיה.

עניין "פלגש בגבעה" לא אירע בסוף ימות השופטים - כי אם בתחילתם...

יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמנה שנה. - "ויהי אחרי הדברים האלה, וימת יהושע בן נון וגו', ויקברו אותו וגו'" (יהושע כד), בו בפרק מת אלעזר, שנאמר "ואלעזר בן אהרן מת וגו'" (שם כד לג), "ויעבד ישראל את ה' וגו' אשר האריכו ימים" (שם כד לא), "ימים" האריכו ולא שנים.

ואחריו עתניאל בן קנו ארבעים שנה. צא מהן שני שעבוד של כושן רשעתים שמנה שנים, בימי כושן רשעתים היה פסלו של מיכה, שנאמר "ויקימו להם בני דן את הפסל וגו'" (שופטים יח ל), ובימיו היתה פילגש בגבעה. (סדר עולם רבה פרק יב)

כלומר, תמצית פחיתות ישראל המתגלמת בפרשה זו, המאפיינת תקופה שזה עתה חוותה את ההלם של חיסרון נורא של גדולי הדור הקודם:

ושמא תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בני בנימין, מפני מה נהרגו?

היה להן לסנהדרין גדולה שהניח משה ויהושע ופינחס בן אלעזר עימם, שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם, ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם, ויחזרו בכל עירות ישראל: יום אחד בבית אל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו את ישראל דרך ארץ, בשנה בשנים בשלש, עד שיתישבו ישראל בארצם.

יתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם כולו שברא מסוף העולם ועד סופו, הן לא עשו כן; אלא כשנכנסו לארצם, כל אחד ואחד נכנס לכרמו וליינם, אמר, שלום עליך נפשי, כדי שלא להרבות את המורה. ושנו חכמים במשנה, הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה, והוי שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה יש לך הרבה בטלים כנגדך (אבות פ"ד ס"ו).

וכשעשו בגבעת בני בנימין דברים מכוערין ודברים שאינן ראויין, באותה שעה ביקש הקב"ה להחריב את כל העולם כולו. אמר לא נתתי תורתי לאילו, אלא שיקראו וישנו בה וילמדו הימנה דרך ארץ! אלא לא כך כתבתי בתורתך, אף על פי שאין בהן דברי תורה אלא מדרך ארץ, "ורדפו מכם חמשה מאה" (ויקרא כ"ז ח'), אבל אם תעשו את התורה ותעדיפו עליה, "אחד מכם ירדף אלף ושנים ינוסו רבבה" (דברים ל"ב ל'). לפיכך נתקבצו ויצאו למלחמה, ונהרג מהן שבעים אלף.

ומי הרג את כל אילו? אמרו, לא הרג אותן אלא סנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע, ופינחם בן אלעזר הכהן. (תנא דבי אליהו רבה פרשה יב)

ואפילו הקב"ה "עיסוקו" בפילגש בגבעה, כלומר, עסיק בהכנות לפעולה הנפלאה של התאמתו, פחותי הפחותים, לתקופה של מלכות המלך המשיח, דבר האומר כי תקופה זו היא הביטוי הנורא ביותר לאותה פחיתות בזויה. דהנה אומרים חז"ל:

אשכחיה רבי אביתר לאליהו. א"ל, "מאי קא עביד הקב"ה?" א"ל, "עסיק בפילגש בגבעה". "ומאי קאמר?" אמר ליה, "אביתר בני כך הוא אומר, יונתן בני כך הוא אומר".

א"ל, "ח"ו! ומי איכא ספיקא קמי שמיא?" א"ל, "אלו ואלו דברי אלקים חיים: הן זבוב מצא ולא הקפיד, נימא מצא, והקפיד". (גיטין ו:)

ומבאר המהר"ל דברים נפלאים, אשר לא זו בלבד שהם מבארים בתמצית את כל עניין פלגש בגבעה, אלא הם מכילים בבחינת מעט המחזיק את המרובה את כל דברינו על עניין תקופת השופטים - דוק בה, דכולא בה:

השם יתברך ממנו נגזר ומסודר המציאות, במה שהוא ית' נותן הסדר אל הכל, וכמו שהוא נותן הסדר אל הכל, וכן כל אשר הוא יוצא מסדר המציאות הוא מתנגד אל השם יתברך אשר מאתו מסודר כל מציאת העולם. לכן אמר שהוא עסיק בפילגש בגבעה, כי בפילגש בגבעה היה העולם יוצא מן הסדר לגמרי, כי לא היה להם מלך אשר הוא שומר ומחזיק סדר המציאות, ולא היה להם אז מלך ואז היה להם יציאה לגמרי מן הסדר, וכאשר נראה בפילגש בגבעה מן המעשה אשר נעשה, לכן כתיב בסוף המעשה של פילגש בגבעה (שופטים כ"א) "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה". לומר, כי הכל היה יוצא חוץ לסדר.

ואל יהא מעשה פילגש בגבעה קל בעיניך, כי היה סוף הכל כאשר היו ישראל בלי מלך ולא היה להם סדר, ולכך מעשה פלגש בגבעה כתיב בסוף ספר שופטים אשר כל ספר שופטים מדבר בה מעשי ישראל כאשר היו בלי מלך, ואח"כ כתיב (שמואל א' א') "ויהי איש אחד מן הרמתיים ושמו אלקנה וגו'..." ולפיכך היה מתחייב מן המעשה הזה שלא יהיה בטל הסדר בעולם שיהיה מלך בעולם אשר שומר הסדר, ולכך - "ויהי איש אחד מן הרמתיים ושמו אלקנה".

ואז היה התחלת תולדות שמואל הנביא בעולם, והוא העמיד המלכים תחלה בישראל, תחילה העמיד את שאול ואח"כ את דוד. ומעשה פילגש שהיה יוצא העולם מן הסדר לגמרי, הוא היה הסבה שיצאו המלכים, לכך סמך אחריו "ויהי איש אחד מן הרמתיים". (חידושי אגדות)

ספר שופטים

ולפי זה אף מובן היטב מדוע הארוע שקדם לפילגש בגבעה, הרי הוא פסל מיכה, אף הוא אינו מובא אלא בסוף הספר כאשר זמנו האמיתי בתחילת התקופה, שכן אף זה אינו אלא תוצאה של "אין מלך בישראל" עומק של אין מלך - אין מידת המלכות שוררת בישראל, אין שכינה; ממילא נוצר מקום לעבודת ה' המושתת על אי הכרה במידת המלכות.

אך עדיין אינו מובן, מה לפרשה זו המתאימה יותר מכל לביאור תקופת השופטים בזמן ה"מוריד שאול", תקופת הירידה התלולה לפני העליה ממנה ע"י דבורה וברק - ולסוף הספר וחתימתו, בו כבר הגענו לפסגות נישאות של שמשון מגן ישראל?

ב

והנה ישנה בפרשה זו עוד דבר חידוש. כאן מתארים את מיתתו ולידתו מחדש של שבט בנימין. ובזה אכן יש כאן בחינת הכנה לספר שמואל, ספרו של תחילת מלכות ישראל בכלל ומלכות שאול בן קיש מבנימין בפרט. והרי זהו הפסוק שחתם את ספר שופטים: "בימים ההם אין מלך בישראל..." ובנקודה זו הותירו מקום לספר שמואל שישלים את אשר נחסר, ביאת הימים בהם אכן יש מלך בישראל. וההכשר לד"ז הוא סוגיית פילגש בגבעה בו נולד השבט בנימין המחודש, אשר בכוחו להוציא אנשים כשאול אשר נבחרו מפאת היותם "גבוה משכמו ומעלה מעל העם":

"בנימין זאב יטרף"

זאב הוא אשר יטרף, נבא על שיהיו עתידין להיות חטפנין (שופטים כא כא) וחטפתם לכם איש אשתו, בפלגש בגבעה, ונבא על שאול שיהיה נוצח באויביו סביב, שנאמר (ש"א יד מז) ושאול לכד המלוכה וילחם וגו' במואב ובאדום ובכל אשר יפנה ירשיע. (רש"י בראשית פרק מט פסוק כז)

ושימו לבכם לכך, כי חטיפתו של שאול את המלוכה וחטיפתן של הבנות המחוללות בכרמים עולות בקנה אחד!

ממילא, כדי שיתבאר כל הנ"ל, חובת הביאור הוא בעניין שבט בנימין עצמו: מה היה חסר בו, בבנימין, שלא הביא עד לימות השופטים אלא שחיתות וחורבן, ואחרי כן - התעצם בכוחו הרוחני עד אשר הביא להוצאת ישראל מתקופת השופטים לתקופה של מלכות ישראל?

ג

1234567

ארבעה מתו בעטיו של נחש, ואלו הן: בנימין בן יעקב... (שבת נה:)

"כף אחת עשרה זהב" כנגד עשרה בנים שהיה לו לבנימין כשירד למצרים שנאמר (בראשית מו) ובני בנימין בלע ובכר וגו' והיו כולם צדיקים. הוי "מלאה קמרת!" (במדבר רבה פרשה י"ד)

כיצד זה דווקא מבנימין הצדיק, מאלו שנכנסו חיים לגן עדן, בנה של רחל ואחיו של יוסף הצדיק יסוד עולם, יצא זרע בנים משחיתים אשר מעט מאוד מפריד בינם לבין אנשי סדום*? ויתר על כן יש לשאול, אפילו נצליח להבין זאת, הרי שתשוב ותצוץ השאלה, מדוע שלא ישוב המצב לקדמותו, כמו שאכן קרה - שלא שבו בני בנימין לשחיתותם הראשונה?

והנה הדרדרות זו לא החלה ביום אחד:

1234567

"בני שמעון למשפחתם לנמואל".

- לאותם שנולדו בארץ כנען טרם שירדו למצרים, לפיהם נתחלקה הארץ, שהם "בתי אבות" נקראו. לראובן מנה הכתוב שהיה לו ארבעה בנים כשירד למצרים, "חנוך ופלוא חצרון וקרמי" (בראשית מ"ז ט'), וכן מנאם כאן. וכן היו לו לשמעון ששה בנים, וכן מנאם כאן, אבל חיסר לאוהד.

...בעת שמת אהרן חזרו ישראל לאחוריהם שמונה מסעות, שנטלו עצה לחזור למצרים ורדפו אחריהם שבט לוי והרגו מהם שבעה בתי אבות, ואלו מה? אהוד, וישוע, וחמשה מבני בנימין - בכר וגרא ונעמן וראש וארד... (מדרש אגדה במדבר פרק כו, י"ב)

1234567

מהו אשר כה הפחיד את בני בנימין, שחזרו לאחור "שמונה מסעות"?

ומצאתי בגמ' ירושלמית, שכשמת אהרן, נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל, ונתנו לב לחזור למצרים, וחזרו לאחוריהם ח' מסעות מהר ההר למוסרה. (רש"י במדבר פרק כו פסוק יג)

ד

ונבאר בס"ד. בנימין עניינו כבר נתבאר בדרוש השני בעניין אהוד בן גרא, דעיקר עניינו ה"חטיפה". שלמעשה אין לו משלו משהו מיוחד, אלא שבכוחו הוא להגיע לכל מעלה לפי

* יעויין ברמב"ם עה"ת בפרשת סדום שעומד שם על החילוק ביניהם.

המצטרך. אשר על כן דגלו צבוע בכל הגוונים, שזהו עניינו, שיש בכוחו שייכות לכולם, הוא תמצית כוחה של האמא רחל, עקרת הבית.

אם נתבונן ביסוד זה, הרי המתחייב הוא שכל עוד יש למי לתת כח, ובשביל מה, הרי שלבנימין יש תכלית בבריאיה. שהרי כל מהותם בעבודת ה' הוא למען חזק ידי ישראל הרפות.

אך כאן כאשר בא ה"כנעני" בעקבות מיתת אהרן הכהן וסילוק ענני הכבוד, נפל דבר בישראל. לראשונה היו ישראל צריכים לעמוד בזכות עצמם כעם מול אויב, ובזאת יבחנו האם אכן ראויים לכל אותו עתיד מובטח א"ל. האם יעזו כחות הס"א לבא לקראתו למלחמה על חייהם, כאשר עם ישראל נמצאים בשיא מדרגתם האפשרית אחרי חטא העגל, לאחר זיכוכ של מ' שנות מן באר וענני כבוד ושקועים רק בלימוד התורה הק'. וכאשר אכן באה הבחינה, והעז הכנעני גם העז, נתקפו ישראל פחד נורא. כעין משבר באמונה, נסיון בחוסנם הרוחני**.

כי מעתה ישראל נראים כחסרי סיכוי לגאולה, שהרי יש להם את כל המעלות, ובכל זאת אינם מרתיעים אומה שפלה ככנען מלשבות מהם שבי, מלהשפיע לרעה על כלל ישראל!

והראשונים להפנות עורף, או על כל פנים הרוב הגדול מבינותיהם - הרי הם שבט בנימין, אשר חוזרים שמונה מסעות לאחור, ומאבדים בעונם חציים. ומדוע?

מאחר שכאן החל המהלך אשר ביאורו כבר הובע במסגרת זו כבר בצורות רבות שונות זו מזו. המהלך שהוביל את מחלון וכליון "להתייאש מן הגאולה" לראות כי ללא צדיקים אשר כוחם כח עליון בתוספת גילוי רצון אלקי - אינם יכולים להביא את הגאולה, וכי אין סיכוי להביא את כל ישראל לעולם שכולו טוב ח"ו.

ממילא, אם אין ישראל, ואין בשביל מה לבצע את כל המהלך - הרי שאין לבנימין זכות קיום, שהרי לעולם לא יהיה מלכות בישראל, ולא מקדש בית עולמים. אז מה כבר יש לכחות כמו של בנימין לעשות בעולם?

יוצא כי בנימין הוא המודד הקיצוני ביותר של דור השופטים בשפלותו. הוא היה הראשון לחוש את תחילת המהלך במיתת אהרן, והוא הראשון שקרס מבחינה רוחנית כאשר לכאורה נראה היה כי אין עתיד, וכי אין בעם ישראל את המאפיינים לגמור בכחות עצמם את הגאולה. והתוצאות ההרסניות ביותר של הדרדרות מוסרית לא אחרו לבא. זהו בנימין קודם גבעה.

** הקשר בין מיתת אהרן לתחילת ימות השופטים נותן עניין לענות בו, שכן שיא ימות השופטים בו ישראל בשיא העלייה, הוא כתוצאת מכך שהשי"ת השיב את אהרן לישראל דרך האהרן שבדור, ה"ה שמשון, כלומר יש כאן משקל: הירידה ביטויה היא נטילת אהרן מקרב ישראל, כלומר שאינם יודעים כיצד לנהל את חיי הרוחניות שלהם בעצמם ותלויים בכל מיני מסייעים, כלומר חוסנם העצמי אינו חזק דיו, וכאן המקום לתחילת ימות השופטים המראה ייאוש מן הגאולה, ושרשו הקדום הוא במדבר - ייאושם של בני בנימין. והקצה האחרון הוא שיבת אהרן מכיוון שישראל כבר בנוי בתוכם קניין רוחני עצום זה של "אהרו".

ה

וממילא לאחר גבעה, נתבטלו בנימין מהיות לשבט. ובחז"ל מובאים שני טעמים אותם דרשו חז"ל לביטולם זה על ידי כלל ישראל:

(א) מה ראו לקרב ולרחק בפלגש בגבעה? אלא מקרא קראו ורחקו, אותו מקרא קראו – וקרבו אותם מיד: מקרא קראו ורחקו "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי"... (בראשית רבה פרשה פב)

(ב)...בשעה שחלקו עליו ואמרו "איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה" (שופטים כא א) – שנידו אותו... (תנחומא וישלח סימן כט)

בבחינת איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא, רחקו את שבט בנימין הן מפאת שנידוהו מכיוון שהוכיח עד כמה אינו שייך להיות במעלת ישראל, והן שראו כי למעשה מצד הכתוב יש "ב שבטים גם בלי בנימין, שהרי "אפרים ומנשה כראובן ושמעון". התורה כנתינתה אפשרה את הרחקתם מקרב ישראל.

"הקול קול יעקב" בפילגש בגבעה – (שופט' כא) "ארור נותן אשה לבנימין". (בראשית רבה פרשה סה)

ו

אמנם יש מקום לבנימין – על ידי **חידושי תורה** *:

(א)...מקרא קראו וקרבו: "גוי וקהל גוים יהיה ממך". (בראשית רבה פב)

(ב)...ואחר כך חזרו וקבלו אותו, אמרו, אילולי שהוא מעולה מן השמים, לא היה הקב"ה אומר ליעקב אבינו כשהיה בא מחוצה לארץ "ומלכים מחלצין יצאו!" – הרי מכאן קרבו אותו. (תנחומא שם)

השתא מאי קסבר, ומה הביאם למידה זו?

אמרו, אמת נכון הדבר כי בנימין חטא, וזאת מכח מה שעד עתה הוכיח כי למפרע לא היה זכותו ליקרא שבט בישראל. הוא אינו יודע כיצד זה ימלא את תפקידו בישראל בדור השופטים, דור בו היחידים עובדים ומשלימים עצמם כאילו אין עתיד, שהרי ניטלו כל הכלים המסוגלים לכך. אך אם נבנה את השבט הזה לא כשבט בפני עצמו, אלא בבחינת גוי ואומה; לא כהכנה עצמית, לא כבניין של יחידים, אלא כהכנה למלכות כשבטן של החטפנין, הרי שיש מקום

* ויעויין בשער הירידה בעניין השני שם דברנו בהרחבה כי מעתה מכאן נובע כל מעלתם של בנימין, כח הנביעה של ה"חידושי תורה" שהרי כל לידתם מחידושי תורה.

לאמץ את בניינו של שבט בנימין חזרה ללבן של ישראל. הם יהיו בבחינת ה"כולל" של בחינת ה"גימטריא" של כלל ישראל.

יוצא אם כן, ששבט בנימין ביצירתם החדשה לא היו בני דור השופטים, הם כבר היו שייכים בדור ה"אין מלך" לדור ה"תנה לנו מלך" של ספר שמואל, ובזה הם החוליה המקשרת את הסופו של שופטים לתחילתו של שמואל. ובזה נתיישבו הקושיות שהעלינו לעיל: פרשיות אלו של מיכה ופילגש בגבעה הינן אכן פרשיות המקשרות בין ספר שופטים וספר שמואל, וכדברי המהר"ל בעניין החוסר סדר המצריך את הסדר של שמואל ושואל ודוד; אך כאן הוספנו מהו גדר אותו דבר, עניינו הוא הוא הגדרתו מחדש של שבט בנימין, בכדי להיות הכלי ליסוד מלכות בישראל. פרשת פסל מיכה באה להגדיר את הבעיה, ופרשת פלגש בגבעה, שהוא גופא בא כתיבה על פסל מיכה, מהווה בסופו של דבר את תחילת הפתרון.

—

דפוס תל אביב